

Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB)

Universiteit Antwerpen

JAARVERSLAG 2022

Voorwoord	1
Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2022	2
Doelstellingen van het SCOB	7
Oprichting en organisatiestructuur	8
1.Oprichting	8
2.Organisatiestructuur	8
2.1.Bestuurscollege SCOB (bestuur)	8
2.2. SCOB (leden)	8
2.3. Research Fellows	8
Werking over het jaar 2022	9
1. Collectievorming	9
2. Databank	10
3. Wetenschappelijk onderzoek	11
3.1. Publicaties	11
3.2. Congressen en/of workshops	11
3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen	13
3.4. Doctoraten	13
3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht	14
4. Dienstverlening	16
Financiering	17
Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis	17
Praktische informatie i.v.m. het SCOB	18
Giften en legaten	18

Voorwoord

Hierbij bieden we u het jaarverslag over het jaar 2022 aan van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB)*, in de loop van 1999 opgericht aan de Universiteit Antwerpen¹. We zullen in dit jaarverslag een aantal kerngegevens van de vorige jaarverslagen bondig hernemen. De volledige tekst van de vorige jaarverslagen vindt u op de website van het SCOB (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>).

Het afgelopen jaar is er heel wat gebeurd, maar het meest dramatische was toch wel de zeer zware brand, die op woensdag 7 juli het B-blok van de Universiteit Antwerpen (in de

¹ Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* is gegroeid vanuit de toekenning van een vierjarig GOA-BOF project door de Onderzoeksraad van de Universiteit Antwerpen in 1998. Na afloop werd uitgekeken naar de financiering via andere projecten. In het kader van het SCOB werd de digitalisering van de historische beursdata van de Beurs van Brussel en van Antwerpen aangepakt, een vrij groot beursarchief aangelegd en talrijke artikelen en boeken gepubliceerd, alsmede meerdere doctoraten met succes bekroond.

Prinsstraat 13) getroffen heeft, waarbij de vierde en vijfde verdieping vrijwel totaal werden vernietigd. Door een kordaat en massaal ingrijpen van de brandweer bleef de schade aan de andere verdiepingen beperkt, waarbij evenwel lichte waterschade te noteren viel. Het materiaal van het SCOB (voornamelijk koerslijsten, waarmee jobstudenten werkten) dat zich in drie lokalen op de derde verdieping bevond, werd aldus in grote mate gered; het materiaal uit de archiefruimten werd vrijwel niet getroffen (behoudens een beperkte waterschade aan enige stukken).

In de loop van 2022 werd een belangrijke overeenkomst afgesloten tussen het Rijksarchief, Euronext en het SCOB waarbij de archieven van het SCOB voor het grootste deel zullen overgebracht worden naar het Rijksarchief Antwerpen en Beveren. Dit middels een tienjarig lopend project dat door Johan Poukens (SCOB medewerker op het EURHISFIRM project) zal uitgevoerd worden. Door deze stap zal het archief duurzaam bewaard blijven voor de toekomstige generaties.

Wat betreft dataverwerking werden op basis van een door de UA in 2021 toegekend krediet alle bestuurders van bedrijven, opgenomen in de *Receuil Financier (1893-1975)*, gedigitaliseerd. Daarnaast werd ook verder gewerkt aan de digitalisering van de data van de Beurs van Antwerpen (zie verder). Tenslotte, maar dat hoeft geen betoog, zullen in dit verslag ook meerdere publicaties en deelnames aan congressen vermeld worden. Heel in het bijzonder vermelden we daarbij het doctoraatswerk van Kevin Van Menxcel rond bedrijfsobligaties, een doctoraat dat, als alles goed gaat, in 2023 zal verdedigd worden.

Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2022

PROJECT RIJKSARCHIEF

Op 1 september 2022 ging het project “ARCHIE.BEL: archieven voor de economische geschiedenis van België (19de-20ste eeuw)” van start. Het door BELSPO (Belgian Science Policy Office, de Federale Overheidsdienst wetenschapsbeleid) gefinancierde project is een samenwerking tussen SCOB (Studiecentrum voor Onderneming en Beurs, Universiteit Antwerpen) en het Rijksarchief Antwerpen-Beveren. Het omvat een ontsluitings- en een digitaliseringscomponent.

Het eerste luik, uitgevoerd binnen het Rijksarchief, zal de toegankelijkheid van bronnen met een grote waarde voor financiële en bedrijfsgeschiedenis bevorderen. Het omvat de overdracht en inventarisering van archieven en collecties die momenteel nog

bewaard worden door SCOB. De archieven van de beurzen van Brussel en Antwerpen worden prioritair ontsloten tijdens de eerste twee jaren van het project.

Het tweede luik wordt uitgevoerd aan de Universiteit en sluit aan bij de tweede doelstelling van SCOB, het digitaliseren van data. Op basis van de authentieke koerslijsten van Brussel en Antwerpen bouwde SCOB een databank met beurs- en bedrijfsgegevens. Binnen ARCHIE.BEL zal er gewerkt worden aan een online interface waarmee een breed publiek deze gegevens kan doorzoeken en visualiseren. Zie ook:

<https://www.contemporanea.be/nl/article/20224archievenarchiebel>

EUROPEES PROJECT 2018-2021 (EURHISFIRM)

Op 1 april 2021 werd de eerste fase (van drie jaar) van het Europese project EURHISFIRM (“a new European Infrastructure Development project 2018-2021”) afgerond. Alle deelnemers aan het EURHISFIRM PROJECT waren het roerend eens om samen bij de eerstvolgende “call” een nieuw project in te dienen. Daartoe werd op 15 en 16 december 2022 alvast een bijeenkomst in Madrid georganiseerd van de diverse deelnemende universiteiten. Ook besliste de UA om (als steun aan de slaagkansen bij deze “call” vanuit de Europese Unie) een omvangrijk krediet voor de digitalisering van de bestuurders toe te kennen aan het SCOB. Het SCOB was immers samen met de universiteiten van Frankfurt en Parijs de stuwende kracht achter EURHISFIRM.

PROJECT TOT DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN AMSTERDAM

In 2020 werd door de Nederlandse collega’s Joost Jonker (Amsterdam) en Herman de Jong (Groningen) een project bekomen voor de digitalisering van de Amsterdamse Beurs.

Het SCOB werd hierbij gevraagd om ondersteuning te bieden om het project mee in goede banen te leiden. Inmiddels werd het SCOB-softwaremodel al op de servers van de Universiteit van Groningen geplaatst zodat de Nederlandse collega’s ten volle van de reeds ontwikkelde expertise kunnen gebruik maken. SCOB-medewerker Johan Poukens werd aangetrokken om de praktische uitvoering op zich te nemen van dit project, dat momenteel loopt als een trein, zodat Johan Poukens een nieuwe uitdaging kon aangaan, met name de uitvoering van het project met het Rijksarchief. Zowel Johan Poukens als Frans Buelens blijven evenwel verder instaan voor de begeleiding van dit project.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN BRUSSEL (Euronext Brussels)

In 2014 werd de digitalisering van de Beurs van Brussel *op maandelijks basis* afgerond wat betreft de aandelen. Dit betekent dat alle genoteerde aandelen met start- en einddatum werden ingebracht in de SCOB databank. Elk effect werd gekoppeld aan het bedrijf dat het effect uitgegeven heeft. Van al deze effecten werden dividenden en aantallen *volledig* verwerkt in de databank. Wat betreft de koersen werd voorlopig *één enkele koersdag per maand* volledig gedigitaliseerd.

Wat betreft de bedrijfsobligaties en obligaties van landen, provincies en gemeenten werden eveneens alle effecten met start- en einddatum ingebracht in de SCOB databank annex alle hoeveelheden en koersen (voorlopig ook enkel op maandbasis). Ze werden eveneens gekoppeld aan de staat, provincie, gemeente, bedrijf ... die het effect heeft uitgegeven. Interesten en betaaldata zowel als het belastingsysteem zijn in de loop van 2020 grondig gescreend, in het bijzonder door Kevin Van Menxcel die een doctoraat over bedrijfsobligaties voorbereidt.

Het digitaliseren van de koersen, zowel van aandelen als obligaties, *op dagelijkse basis* blijft een optie voor de toekomst, afhankelijk van de financiering die hiervoor bekomen kan worden.

Daarnaast worden ook de data voor *Euronext Brussels* continu bijgewerkt en aangevuld zodat de databank steeds up to date is.

DIGITALISERING VAN DE BEURS VAN ANTWERPEN

Sinds 2013 werd begonnen met het ontsluiten van de Antwerpse koerslijsten, waarbij vooreerst de IPO's en delistings van alle aandelen en obligaties in de SCOB-databank werden ondergebracht, zodat jobstudenten de koers- en dividendgegevens kunnen invullen.

Het (geduldige) ontsluitingswerk van de koerslijsten werd met veel enthousiasme aangepakt door onze vrijwillige medewerker, Hugo Thielemans, die dit in de loop van 2019 volledig heeft afgerond (tot aan het jaar dat de Beurs van Antwerpen gesloten werd). Dit liet ons toe om koersgegevens op maandbasis afgelopen jaar verder in te laten vullen, iets wat volledig werd afgewerkt in de loop van 2022, net voor de brand op de UA.

In 2021 werd daarnaast ook begonnen met het ingeven van de dividendgegevens (ter beschikking in de koerslijsten vanaf 1880) – deze werden nu al ingevoerd t/m 1970, een

werkje dat door de brand onderbroken werd. In een laatste stadium zullen dan aantallen effecten en kapitaaloperaties worden gedigitaliseerd.

De beursdata van de Beurs van Antwerpen vanaf het jaar 1844 zijn in het bezit van het SCOB. Voor de daaraan voorafgaande jaren werden de archieven van de Rothschilds in Londen doorgenomen, waar volledige koerslijsten voor de periode 1822-1844 ter beschikking zijn (zie <https://www.rothschildarchive.org/>).

DIGITALISERING VAN DE BESTUURDERS

Sinds 2014 werd begonnen met het digitaliseren van de lijsten met bestuurders zoals die gepubliceerd werden in o.a. het doctoraat van Julienne Laureyssens [“Industriële Naamloze vennootschappen in België 1819-1857”]. De lijsten met alle namen van bestuurders zoals die voorkomen in de jaarlijkse publicatie “Recueil Financier” (1893-1975) werden op vijfjaarlijkse basis in de databank ingevoerd door onze vrijwillige medewerker, Luc Annaert, die daarnaast ook de lijsten van alle wisselagenten van de Beurs van Antwerpen en de Beurs van Brussel in de databank heeft ondergebracht.

In 2021 werd door de Universiteit Antwerpen een krediet toegekend om de tweede fase aan te pakken, met name (a) de invoer van ALLE bestuurders en (b) de koppeling van de bestuurders aan de bedrijven waarin ze hun mandaat bekleedden, en dit voor alle bedrijven in de publicatie RECEUIL FINANCIER.

DIGITALISERING VAN DE DATA MET BEDRIJFSGEBEURTENISSEN

Sinds 2020 werd begonnen met het opzoeken en invoeren in de databank van alle relevante bedrijfsgebeurtenissen, zoals fusies, kapitaalverhogingen, kartels, ontbinding, afsluiting van de vereffening. Dit is een omvangrijk puzzelwerk waarvoor uitgebreide opzoekingen nodig zijn en zal dus wellicht meerdere jaren in beslag nemen.

In het kader hiervan werd de publicaties “Sociétés Disparues” (1873-1940) gescreend door Kevin Van Mencxel. Deze publicatie omvat o.a. alle liquidaties en fusies van bedrijven met verwijzing naar de bijlagen bij het Belgisch staatsblad.

Hugo Thielemans zoekt dan weer op een chronologische manier (vanaf 1893) alle bedrijven uit de Recueil Financier op en brengt hiervan de maatschappelijke zetel en de productieplaatsen onder in de SCOB databank, wat inmiddels gebeurd is t/m 1927. Tevens worden bedrijven die nog niet in de SCOB databank staan systematisch toegevoegd.

DIGITALISERING VAN ACCOUNTING DATA

In 2020 werd een project uitgevoerd, gefinancierd door de Nationale Bank van België, waarbij de boekhoudkundige gegevens voor een (beperkte) set van een 400 tal bedrijven werd gedigitaliseerd voor de periode 1925-1935 en dit op jaarlijkse basis.

Inmiddels werd een tweede identiek project, eveneens gefinancierd door de Nationale Bank van België, ook voor een andere (beperkte) set van bedrijven voor de periode 1893-1914 uitgevoerd.

In de toekomst is het de bedoeling om voor de ontbrekende jaren ook de nodige gegevens in de databank in te voeren.

UITBOUW BEURSARCHIEF

Het SCOB BEURSARCHIEF bestaat uit een omvangrijke collectie, waaronder de archieven van de Beurs van Brussel, Antwerpen, Luik en Gent, alsmede verwante dossiers, zoals het historisch archief met gegevens over Belgische bedrijven van de Kredietbank, van de TIJD maar ook de publicaties van Dafsa over liquidaties, faillissementen en kapitaaloperaties. In het kader van het ARCHIE.BEL project met het Rijksarchief zal het grootste deel van deze collecties overgedragen worden aan het Rijksarchief waardoor hun bewaring voor de toekomstige generaties is verzekerd (zie hoger). Het aldus gereduceerde SCOB archief zal enkel nog bestaan uit een aantal publicaties, jaarverslagen, kranten en boekwerken die weliswaar noodzakelijk zijn voor de werking van SCOB, zoals de *Receuil Financier 1893-1975*, het *Memento der effecten*, de recente jaargangen van de TIJD etc.

Overigens werd inmiddels ook het archief van het CBG (Centrum voor Bedrijfs geschiedenis) al overgedragen aan het Rijksarchief.

SAMENWERKING MET HET IFA

Sinds geruime tijd werd een samenwerking opgestart met het "Instituut voor Financiële Archeologie" (IFA) [<http://www.finarcheo.org/index.php>], dat zich o.a. toelegt op het omzetten van gedrukte werken in PDF vorm, in samenwerking met het informaticabedrijf DATA.BE (zie: <https://data.be/>). Zo werd o.a. de "*Recueil Financier (1893-1975)*" in PDF-vorm ter beschikking gesteld. Ook de volledige lijsten van de "*Annexes au Moniteur Belge*" (de bijlagen bij het staatsblad waarin alle oprichtingsakten van bedrijven te

vinden zijn alsmede statuten, balansen, bestuurders en aandeelhouders van alle Belgische ondernemingen vanaf 1873) werden in PDF omgezet en zijn ter beschikking via de website van DATA.BE. Daarnaast biedt deze firma ook de actuele documenten aan uit het Staatsblad.

Het IFA realiseerde verder de digitalisering van "*Les sociétés disparus*". Deze publicatie omvat alle faillissementen, fusies, verandering van bedrijfsnamen e.d. van Belgische ondernemingen voor de periode 1873-1986.

In 2021 werd de belangrijke beurskrant "*Le Moniteur des Intérêts Matériels*" dan weer gedigitaliseerd door IFA. Deze beurskrant, uitgegeven vanaf 1851, was van internationaal belang en omvat een enorme hoeveelheid bruikbare informatie.

Doelstellingen van het SCOB

Het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* vervult verschillende opdrachten teneinde haar doelstelling waar te maken.

Een eerste opdracht is het verzamelen van bestaande archieven en documentatie m.b.t. het Beurswezen en het inventariseren van het betrokken materiaal. Dit laat toe om aan het publiek en de wetenschappelijke wereld een unieke en gespecialiseerde bibliotheek aan te bieden.

Een tweede opdracht is het transformeren van een aantal gegevens in computer leesbare vorm. Dit geldt in het bijzonder voor de beurskoersen en de dividenden maar eveneens voor de gegevens uit de jaarrekeningen van bedrijven, die als gevolg van de wet van 1873 op de naamloze vennootschappen als bijlage bij het Staatsblad werden gepubliceerd. Hier laat de impact van de ontwikkelingen in de moderne technologie zich ten volle voelen. Immers het is pas door de ontwikkeling inzake informatica (databanken e.a.) dat het mogelijk wordt om de gegevens op papierdrager daadwerkelijk ook hanteerbaar te maken.

Een derde opdracht is het wetenschappelijk onderzoek van de financieel-economische data, het historisch materiaal en de ontwikkeling van informaticasystemen op basis van deze originele dataset.

Oprichting en organisatiestructuur

1. Oprichting

Het Studiecentrum werd officieel opgericht met de toestemming van de Raad van de Universiteit Antwerpen op zijn zitting van 8 juli 1999. Op dat moment waren er in Antwerpen drie universitaire instellingen (UFSIA, RUCA en UIA) die echter vanaf 01/10/2003 ophielden te bestaan en opgingen in de *Universiteit Antwerpen*. Het Studiecentrum organiseert jaarlijks een algemene ledenvergadering en wordt bestuurd door een bestuurscollege, gekozen door deze algemene ledenvergadering.

2. Organisatiestructuur

2.1. Bestuurscollege SCOB (bestuur)

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Ondervoorzitter: em. Prof. Dr. Helma Houtman-De Smedt (Departement Geschiedenis, Universiteit Antwerpen)

Secretaris: Prof. Dr. Marc Deloof (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Ere-voorzitter: em. Prof. Dr. Ludo Cuyvers (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

2.2. SCOB (leden)

Prof. Dr. Frans Buelens (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

Prof. Dr. Erik Buyst (KULeuven)

Prof. Dr. Marc De Ceuster (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, Universiteit Antwerpen*)

2.3. Research Fellows

Prof. Dr. Boris Cule (voorheen Eurhisfirm Project, inmiddels Professor Informatica aan de Universiteit van Tilburg, Nederland)

Prof. Dr. Leentje Moortgat (Universiteit Gent)

Prof. Dr. Gertjan Verdickt (Universiteit Leuven)

Dr. Johan Poukens (voorheen Eurhisfirm Project, daarna Project “Digitalisering Beurs van Amsterdam”, vanaf 1 september 2022 archivaris bij het Rijksarchief)

Drs. Kevin Van Mencxel (*Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie*, Universiteit Antwerpen)

Drs. Brecht Rogissart (European University Institute in Firenze) (Italië)

Werking over het jaar 2022

In het afgelopen jaar werd op elk van de drie vermelde terreinen verder gewerkt.

1. Collectievorming

In de afgelopen jaren wist het SCOB heel wat oorspronkelijke documenten, koerslijsten en archieven te verzamelen, waaronder deze van de Beurs van Antwerpen, Beurs van Brussel, de Beurs van Gent en de Beurs van Luik. Daarnaast werden ook talrijke bedrijfsdossiers van beursgenoteerde bedrijven verzameld (zoals de collectie van de Kredietbank en de historische collectie van de *Financieel-Economische Tijd*, nu *TIJD*). Ook werd de omvangrijke collectie van het *Comité op het Toezicht van Effecten* verworven. Deze collecties zijn voldoende geïnventariseerd om voor de wetenschappelijke wereld ter beschikking te staan.

Ook de overeenkomst met *Euronext Brussels* wordt strikt nageleefd. Hierdoor is het SCOB het exclusieve verzamelpunt voor alle documenten van het beurswezen geworden. Dit in uitvoering van een exclusiviteitsovereenkomst, afgesloten in 2006 tussen *Euronext Brussels* en de *Universiteit Antwerpen*, waardoor alle nog aanwezige archieven op *Euronext Brussels* exclusief overgedragen worden aan het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* (Universiteit Antwerpen). In overeenkomst met Euronext Brussels en het Rijksarchief zullen deze collecties vanaf nu in het Rijksarchief bewaard worden.

Door deze uitgebreide collectie heeft het SCOB zich een positie verworven waardoor het zich terecht als het centrale onderzoekscentrum voor het Beurswezen van België kan positioneren.

Door Dr. Hans Willems [inmiddels Secretaris-Generaal van het FWO] werd in de loop van zijn doctoraatsonderzoek een eerste (zeer gedetailleerde) inventaris opgemaakt van alle beursdocumenten ontvangen t/m 2002 [gepubliceerd bij het Rijksarchief]. In 2013 werd een bijkomende (eerste) inventaris opgemaakt van alle nieuwe documenten ontvangen sinds 2003.

De omvangrijke collectie, bijeengebracht door het SCOB, zal zoals hoger aangeduid voor een groot deel aan het Rijksarchief worden overgedragen, alwaar ze door Johan Poukens, SCOB medewerker, zal geïnventariseerd worden. De collectie zal via een gemeenschappelijk overleg tussen het Rijksarchief en het SCOB verder beheerd worden.

2. Databank

Wat betreft het invoeren van de beursgegevens in de databank werd het werk verdergezet. Bij de opstart van het SCOB werd beslist om de invoer van data in grote gehelen door te voeren: eerst de aandelen, daarna de overheidsobligaties en tenslotte de bedrijfsobligaties en de gemeentelijke obligaties. Dit alles voor de Beurs van Brussel. Dit werk werd anno 2014 volledig afgerond, weliswaar slechts *op maandelijkse basis* voor wat betreft de koersen.

De databank wordt voortdurend geactualiseerd waarbij alle nieuwe listings en alle delistings op Euronext Brussel worden bijgehouden en in de databank aangebracht. Ook wordt alle informatie m.b.t. koersen, dividenden, hoeveelheden, kapitaaloperaties verder opgevolgd en verwerkt.

In de loop van 2013 werd gestart met het voorbereidende werk om data van de Beurs van Antwerpen in te voeren: het ontsluiten van de authentieke koerslijsten, waarbij alle IPO's en delistings van bedrijven, gerangschikt volgens hun sector, in de SCOB databank worden ingebracht. Dit werk werd inmiddels volledig afgerond. Dit liet ons toe om met de hulp van jobstudenten de nodige koersgegevens te digitaliseren (momenteel volledig afgewerkt, met koersen op maandbasis). In 2021 werd al gestart met de digitalisering van de dividenden voor de periode vanaf 1880 (deze gegevens staan maar in de koerslijsten vanaf 1880) en werd inmiddels afgewerkt tot en met 1970. De resterende jaren zouden in de loop van 2023 moeten kunnen bijgewerkt worden, waarna ook andere gegevens zoals hoeveelheden van aandelen/obligaties zullen worden ingelezen in onze databank. Daarnaast zal het ook nodig zijn om een omvangrijk onderzoek te doen naar de kapitaaloperaties op de Beurs van Antwerpen.

In de loop van 2014 werd gestart met het digitaliseren van de bestuurders van bedrijven zoals die gepubliceerd werden in o.a. het doctoraat van Julienne Laureyssens [“Industriële Naamloze vennootschappen in België 1819-1857”] en in de “Recueil Financier”. In een eerste fase werden vijfjaarlijkse lijsten met namen van bestuurders uit de “Recueil

Financier” ingevoerd door Luc Annaert. In 2021 werd door de UA een krediet toegekend aan SCOB voor de invoer van alle bestuurders, gekoppeld aan de verschillende bedrijven waarin ze een mandaat hadden (zie hoger). Dit is inmiddels uitgevoerd door jobstudenten, waarbij het nu nog de opdracht is om alle bestuurders eenduidig te coderen, alsmede de nodige codes aan de bedrijven toe te kennen, een werkje dat zal uitgevoerd worden door Frans Buelens.

In 2020 werden voor een eerste set van bedrijven uit de periode 1925-1935 accounting data in de databank ondergebracht; in 2021 werd een tweede set van bedrijven uit de periode 1893-1914 gedigitaliseerd. Het is de bedoeling dat we de tussenliggende hiaten de komende jaren verder opvullen.

3. Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens de afgelopen jaren hebben de diverse medewerkers van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs* zich verder ingezet om het datamateriaal te gebruiken voor wetenschappelijke activiteiten. Dit resulteerde in onderzoeksprojecten, publicaties, de deelname aan een aantal wetenschappelijke congressen en het met succes verdedigen van doctoraten.

3.1. Publicaties

Een volledig overzicht van de lijst met publicaties is terug te vinden op de website van SCOB (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>). De publicaties van het afgelopen jaar (of geaccepteerde maar nog niet gedrukte publicaties) omvatten (in alfabetische volgorde van de auteurs)

Poukens Johan & Buelens Frans (2022), Stock exchange regulation and the official price lists of the stock exchanges of Brussels and Antwerp, 1801–1935, *Financial history review*, p. 1-16

Deloof, M., de Jong, A., Legierse, W. (2023), “Going public: evidence from stock and bond IPOs in Belgium, 1839-1935”, *Cliometrica*, forthcoming.

3.2. Congressen en/of workshops

Ingevolge de Corona crisis is het aantal congressen en workshops aanzienlijk teruggelopen. Maar ook onderzoekers passen zich aan en schakelen over op on-line conferenties.

De paper “Entrepreneurial finance without investor protection: Evidence from pre-World War 1 Belgium”, van Marc Deloof samen met Ine Paeleman werd in 2022 gepresenteerd op volgende congressen en bijeenkomst : Seminarie aan de Universiteit van Bergamo (14 maart); Economic History Society conference in Cambridge (1-3 april); European Historical Economics Society conference in Groningen (17-18 juni); World Economic History Conference in Parijs (25-29 juli); Entrepreneurial Finance (ENTFIN) conference in Bath (8-9 september).

Doctoraal onderzoeker Kevin Van Mencxel heeft gedurende 2022 twee onderzoeksverblijven afgerond naar toonaangevende universiteiten binnen economische geschiedenis en financiële economie. In het voorjaar van 2022 was hij lid van het Queen’s University Center of Economic History (QUCEH) aan Queen’s University of Belfast waarbij Professor John Turner als zijn mentor optrad. In het najaar van 2022 was hij onderzoeker aan het Department of Finance van de Tilburg School of Economics and Management (TiSEM) te Tilburg University waarbij Professor Rik Frehen als zijn mentor optrad.

De paper “Bonds for the Long Run? The Rate of Return on Corporate Bonds in Belgium, 1838-1939,” van Kevin Van Mencxel in samenwerking met Professor Jan Annaert en professor Marc Deloof behaalde de Special Commendation van de 2022 Gallais-Hamonno Research Prize in Historical Finance uitgegeven door de French Finance Association (AFFI).

Zie <https://www.affi.asso.fr/en/node/937>

In december 2022 werd de paper, “The Cross-Section of Corporate Bond Returns: Evidence from an Elusive Past” van Kevin Van Mencxel geselecteerd als een van de kandidaten van de (in 2023 nog toe te kennen) New Researcher Prize van de Economic History Society.

De papers van Kevin Van Mencxel zijn doorheen 2022 gepresenteerd geweest op verschillende internationale conferenties en workshops. Deze betroffen FMCG (Monash Universiteit), Irish Academy of Finance Annual Conference (Dublin, geïnviteerde spreker), EHES Congress (Universiteit Groningen), International Banking and Finance in Troubled Times: Reflections from the Past Workshop (House of Finance, Goethe Universiteit Frankfurt), WEHC Annual Conference (Parijs), World Finance Conference (Turijn), en de

Georges Gallais-Hamonno Workshop in Historical Finance (Universiteit van Orléans, geïnviteerde spreker).

3.3. Deelname aan internationale onderzoeksgroepen

EUROPEES PROJECT

Het driejarig Eurhisfirm project is met succes afgerond, het is momenteel wachten op een “call” van de EU. Inmiddels werd op 15 en 16 december al een bijeenkomst georganiseerd van de projectgroep in Madrid ter voorbereiding.

DMS PROJECT

Het SCOB participeert in het project uitgaande van Elroy Dimson, Paul Marsh en Mike Staunton (*London School of Economics*) die naast het opstellen van de DMS databank² jaarlijks een publicatie verzorgen, met een uitgebreide analyse van de data van de belangrijkste (beurs)landen, waaronder die van België, aangeleverd door het SCOB. Dit resulteert in een jaarlijkse publicatie eerst uitgegeven onder de naam “*Millenium Book*” (daarna “*Triumph of the Optimists: 101 Years of Global Investment Returns*”, momenteel “*Credit Suisse Global Investment Returns Yearbook 2020*”).

3.4. Doctoraten

Op dit moment zijn er drie doctoraten in voorbereiding die gebruik maken van SCOB data. Een eerste werd toegekend in het kader van een vierjarig FWO mandaat van aspirant aan Kevin Van Mencxel (Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie, promotor: Prof. Dr. Marc Deloof, co-promotor: Prof. Dr. Jan Annaert). Hij verkreeg dit FWO mandaat van aspirant in november 2019. Het mandaat loopt af in 2023. Onder de titel: “*Wilt U zich Verbinden? Prijsvorming en Gebruik van Bedrijfsobligaties: Lessen uit het Verleden*”, zal Kevin Van Mencxel voor het eerst een diepgaande studie uitvoeren van de bedrijfsobligaties, genoteerd op de beurs van Brussel voor de periode 1873-1940. Immers, ondanks hun economisch belang weten we nog steeds weinig over (a) wat het rendement van obligaties bepaalt, en (b) wanneer en waarom bedrijven obligaties hanteren. Momenteel is er slechts beperkt bewijs over wat van het rendement van obligaties bepaalt, en dit is gebaseerd op één recente Amerikaanse dataset. Dit roept de vraag op of de resultaten die voor deze

² De DMS databank (genoemd naar Dimson, Marsh en Staunton) omvat een collectie van beursdata van nationale onderzoeksinstituten uit de belangrijkste landen. Voor België levert het SCOB hiervoor de data aan.

dataset worden gevonden ook elders gelden. De hoge kwaliteit van de data voor de hoogontwikkelde Belgische obligatiemarkt in de beschouwde periode laat toe om dit op een unieke manier te testen. Het hoeft geen betoog dat deze studie een grote weerklank zal ondervinden.

Een tweede doctoraat is dat van Maie de Sola Perea (Promotors: Marc Deloof en Oscar Gelderblom) met als titel "The development of financial markets for small- and medium sized enterprises in Antwerp in the 19th and 20th centuries".

Een derde doctoraat is dat van Brecht Rogissart en wordt gemaakt aan de European University Institute in Firenze (Italië). De titel van zijn thesis is "Belgian Financial Capitalism: Industry, State, and Empire (1874-1914)". Hij onderzoekt de banden tussen de Belgische financiële wereld en de ruimere economie en maatschappij in de eerste globale economie. Hiervoor gebruikt hij het concept van financialisering als startpunt van zijn analyse. De rol van de financiers voor handelaars, industriëlen, de staat, en het imperium staan centraal in zijn doctoraat.

3.5. Uitgevoerde en uit te voeren projecten: een overzicht

Meerdere bijkomende projecten werden bekomen in de afgelopen jaren waarvan er al verschillende met succes bekroond werden (in volgorde van het jaar van toekenning, met de meest recente onderaan de lijst):

1. Een FWO mandaat van aspirant aan Hans Willems (Departement Geschiedenis) (promotor: Professor Greta Devos). Hans Willems promoveerde in 2006 tot Doctor in de Geschiedenis, ging daarna aan de slag bij het FWO, en werd inmiddels bevorderd tot secretaris-generaal van het FWO.
2. Een vierjarig FWO-project aan Professor Marc Deloof i.s.m. de Professoren Jan Annaert en Marc De Ceuster met als titel: "*De Financieringspolitiek van Belgische Beursgenoteerde Ondernemingen. Een langetermijnperspectief*". Dit resulteerde in het doctoraat van Wouter Van Overfelt begin 2008.
3. Een tweejarig BOF-NOI project (2002-2004) aan Professor Julien van den Broeck ("*Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische spoorwegsector*"). Dit resulteerde in meerdere publicaties waaronder een boek over de beursgenoteerde spoorwegsector.

4. Een project van de Nationale Bank ter ontsluiting van de beurskrant "*Moniteur des Intérêts Matériels*" (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
5. Een tweejarig BOF-NOI project aan Professor Stefaan Marysse i.s.m. Professor Helma Houtman-Desmedt ("*Financieel-historische analyse van beursgerelateerde data van de Belgische bedrijven in Congo in de periode 1891-1960*").
6. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers rond "*Interlocking boards of directors and the accumulation of directorships: an investigation into the causes and consequences for the companies involved*" (2004-2007). Op basis van dit project behaalde An Rommens haar doctoraat begin 2008.
7. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2006) rond de TOP-20 van de Belgische aandelen (1832-2005) (promotor woordvoerder: Ludo Cuyvers)
8. Een vierjarig FWO project (2007-2010) met als thema "*Voorspelbaarheid van financiële rendementen op lange termijn: robuustheidsonderzoek en invloed van institutionele veranderingen*" (promotor woordvoerder: Marc De Ceuster)
9. Een vierjarig FWO project aan Professor Marc Deloof i.s.m. Professor Ludo Cuyvers met als titel: "*Business groups, political connections and institutions: a long-term analysis*" (2007-2010). Op dit onderwerp promoveerde in 2011 Mihaela-Livia Ghita.
10. Een project op het mecenaat van de Nationale Bank (2011) rond het opstellen van een rendementsindex voor de Belgische overheidsobligaties (Jan Annaert en Marc Deloof)
11. Een vierjarig project rond de dividendpolitiek van Belgische ondernemingen (Jan Annaert en Marc Deloof) (2013-2017). Op dit onderwerp werkte Leentje Moortgat aan haar doctoraat. Ze verkreeg hiertoe een FWO mandaat van aspirant in oktober 2014. Leentje Moortgat heeft haar doctoraat met succes verdedigd op 20 mei 2019.
12. Een vierjarig project rond de voorspelbaarheid van returns (Jan Annaert en Marc Deloof) (2015-2018) (titel : "*The predictability of returns and dividend growth rates: long-run evidence*"), een project uitgevoerd door Gertjan Verdickt.
13. Een project toegekend door de Nationale Bank van België aan Robby Houben en Marc De Ceuster: "*Tussen micro en macro: een analyse van het gemeenschappelijk toezichtmechanisme op het snijvlak van micro- en macroprudentieel toezicht*" (2016-2018)
14. Impactstudie van de diamantsector, toegekend aan Marc De Ceuster en Koen Vandenbempt (01.08.2018 – 31.12.2018)

15. Deelname in het Europees project “EURHISFIRM”, Fase 1 (Design Study) 2018-2021 (zie hoger).
16. Leentje Moortgat behaalde in 2019 een beurs voor een periode van drie jaar (oktober 2019 – september 2022) als junior post-doctoraal onderzoeker van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) (promotor: Prof. dr. Ine Paeleman). In dit project zal vanuit een historisch perspectief onderzocht worden wat de invloed is van overheidsregulering op het financieel management van ondernemingen en op kapitaalmarkten.
17. “The rise and fall of multiple voting shares during the Interbellum” (Promotor: Ine Paeleman, Copromotor: Marc Deloof), gefinancierd door de Nationale Bank van België, met als verklarende toelichting. In het kader hiervan wordt ook de handmatige invoer van boekhouddata voorzien in de SCOB databank, met data uit de Recueil Financier voor de 400 grootste beursgenoteerde ondernemingen voor de periode 1925 – 1935.
18. Fund for Scientific Research-Flanders, PhD-fellowship awarded to Kevin Van Mencxel for the project “Do You want to Bond? Pricing and Use of Corporate Bonds: Lessons from the Past” (supervisors Marc Deloof & Jan Annaert), 2019-2023
19. Een project van de Nationale Bank van België (2020-2021) voor de digitalisering van de boekhouddata van een beperkte set van bedrijven voor de periode 1893-1914, momenteel in uitvoering onder supervisie van Kevin Van Mencxel. Dit project heeft als titel “The Corporate Debt Maturity Choice: Evidence from an Early and Unregulated Market” (promotor woordvoerder: Jan Annaert, onderzoeker: Kevin Van Mencxel). De duurtijd van dit project werd met een jaar (naar 2022) verlengd ten gevolge van het bewerkstelligen van een onderzoeksverblijf te Queen’s University Belfast door Kevin Van Mencxel in het kader van diens doctoraal onderzoek. Een eerdere planning hiervan werd niet mogelijk gemaakt ten gevolge van de COVID-19 pandemie.
20. Een UA krediet werd toegekend in 2021 voor de invoer van alle bestuurders van alle bedrijven zoals vermeld in de RECEUIL FINANCIER 1893 1975.

4. Dienstverlening

Het Studiecentrum heeft naast een wetenschappelijke opdracht ook de opdracht een stuk dienstverlening naar de gemeenschap toe te verlenen, iets waartoe de Universiteit

Antwerpen zich geëngageerd heeft bij het afsluiten van de overdrachtsovereenkomsten met de beurzen van Antwerpen en Brussel.

In het afgelopen jaar deden, net zoals voorheen, meerdere instellingen of individuele personen een beroep op de diensten van het Studiecentrum. Zo werd er door verschillende thesisstudenten een beroep gedaan op stukken uit de (publiek toegankelijke) collectie van het *Studiecentrum voor Onderneming en Beurs*. Ook met de financiële krant “DE TIJD” en Euronext Brussels verliep de wederzijdse samenwerking uitstekend en konden we nuttige informatie aanleveren.

Ook individuele vragen naar informatie kwamen op regelmatige tijdstippen binnen en konden steeds met goed gevolg beantwoord worden.

Financiering

Het Studiecentrum werd opgestart als gevolg van de toekenning van een (inmiddels afgelopen) vierjarig GOA-project.

Dankzij a) nieuwe projecten (zie hoger) en b) sponsoring kon een behoorlijke werking verzekerd worden. In het afgelopen jaar konden we (zoals steeds) beroep doen op onze trouwste sponsor, de *Belgische Vereniging ter Vorming van Effektenhouders V.Z.W. (B.V.V.E.)* (voorheen *Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics*). Geregeld overleg met de door deze vereniging aangestelde contactpersonen was voor beide partijen uiterst vruchtbaar.

Dit maakt dat de continuïteit van het Studiecentrum door dit alles voor de komende jaren zeker verzekerd is. Last but not least konden we ook op de vrijwillige maar zeer waardevolle inzet van Hugo Thielemans, Luc Annaert en Patrick Pieters rekenen.

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis

Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis (CBG) werkt sinds 2009 actief samen met het SCOB. Het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis werd in oktober 1971 gesticht in de schoot van het toenmalige Departement Geschiedenis van de toenmalige UFSIA. Het Centrum werd in de voorbije decennia achtereenvolgens geleid door Prof. Dr. R. Baetens, Prof. Dr. A. Thijs (†) en Prof. Dr. G. Devos. Vanaf 2003 vormen de drie universitaire instellingen, UFSIA, RUCA en UIA samen de (eengemaakte) Universiteit Antwerpen. Binnen het Departement Geschiedenis bleef het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis niet langer bestaan, maar Prof.

Dr. G. Devos zette haar onderzoek op het vlak van bedrijfsgeschiedenis voort en zorgde er ook voor dat de verzamelde bedrijfsarchieven toegankelijk bleven voor onderzoek. Sinds zij in april 2008 met emeritaat ging, nam Prof. Dr. Helma De Smedt vrijwillig haar taak over en bleef dat ook doen nadat ze zelf in 2013 met emeritaat ging. Aangezien het SCOB, net zoals het voormalige CBG met historische, archivalische documenten werkt, werd besloten samen te werken.

In het voorjaar van 2021 werden de archieven van CBG overgedragen aan het Rijksarchief Beveren. Voor consultatie moet vooraf contact worden opgenomen met het Rijksarchief te Beveren, Kruibekesteenweg 39, 9120 Beveren, tel. 32 03.750 29 77.

Praktische informatie i.v.m. het SCOB

STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS, UNIVERSITEIT ANTWERPEN, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (<https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/scob/>)

Voorzitter: Prof. Dr. Jan Annaert (Universiteit Antwerpen, *Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie*), Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (tel.: 03-2654163; Email: Jan.Annart@uantwerpen.be)

Bankrekening (STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS):

Alle stortingen aan het SCOB moeten verlopen via

“Universiteitsfonds Antwerpen“

IBAN : BE42 7310 4624 7854.

Overschrijvingen ten voordele van het SCOB dienen best de code RA130013 te vermelden

Bij een gift graag ook het handgiftformulier toevoegen (zie website hieronder) met de “voorkeur van bestemming” – zodoende komt het geld op de rekening van SCOB terecht

P.S. Voor het Universiteitsfonds Antwerpen, zie :

<https://www.uantwerpen.be/nl/centra/universiteitsfonds/maak-mee-het-verschi/doe-een-gift/steun-onze-projecten/doneer-universiteitsfonds/>

Giften en legaten

Het SCOB heeft in het kader van de Universiteit Antwerpen ook de mogelijkheid om giften en legaten te ontvangen van personen en/of instellingen die wensen bij te dragen tot de reconstructie van het financieel verleden van het land.